

В навечерието на Деня за почит и признателност на жертвите на тоталитарния комунистически режим – 1 февруари – журналистката от вестник „Трета възраст“ Емилия Антова потърси за разговор по темата разследващия журналист и документалист Христо Христов. Сайтът desebg.com препечатва интервю с него, публикувано във вестника, в което той отговаря на въпроси за „народния съд“ (1944-1945), за отмяната на присъдите от Върховния съд след края на тоталитаризма и за отговорността на БКП/БСП.

Защо 75 години след най-масовото произнасяне на смъртни присъди над политици –на 1.ІІ.1945 г., темата за т. нар. Народен съд продължава да е едно от най-дискутираните събития от българската история?

– За демократично мислещите хора няма никакво съмнение, че с „народния съд“ през 1944-1945 г. е избита голяма част от политическия, военния и интелектуалния елит на България. За част от наследниците на комунистическата партия раздаването на това противоконституционно и политическо „правосъдие“ е оправдано. Не мисля, че в България е имало някога сериозна дискусия, защото една дискусия би предполагала, че е дала точен отговор на проблема. След краха на тоталитарната комунистическа система в страните от Източна Европа през 1989 г., тук в България имахме едни уплашени комунистически лидери, преименували себе си на бърза ръка в социалисти заедно с комунистическата си партия в социалистическа и около 900 000 объркани и незнаещи какво се случва членове на БКП, една част от които хвърлиха партийните си книжки. Уплашените лидери на компартията тогава говореха за „грешки в миналото“, за отказ от монопола върху истината (т.е., че не може една партия да казва кое е истина и кое не), за „извращения“ и „деформации“ – евфемизми, зад които се прикриваше страха

от разкриване и осъждане на престъпленията на техния тоталитарен режим.

Да сте чули тогава от днешните прокомунистически специалисти или новоизлюпени политици някой да си позволи да оспорва, че престъпленията на комунистическия режим не били факт, включително и „народния съд“? Не, тогава в началото от прехода, те бяха много уплашени и по-ниски от тревата. Сега обаче, през последните няколко години, те надигнаха глава и се опитват да продължат да фалшифицират историята и фактите от не толкова далечното комунистическо минало. И това надигане съвпада с началото на дрънкането на оръжие от Путинова Русия. Антибългарите в БКП и нейния политически наследник са придобивали самочувствие винаги когато СССР или Русия са демонстрирали войнстваща политика. От такива хора не може да се очаква да се каже истината за престъпленията на тоталитарния им режим, включително и истината за „народния съд“.

Като две от причините за създаването на „Народния съд“ са посочени: 1) стремежът на властта да прекрати саморазправата и репресиите от страна на своите привърженици и 2) да отговори на настроенятия за наказания срещу стария политически елит. Доколко аргументирани са тези причини?

– Това е по-скоро прах в очите на хората и тогава, и сега. Да се намери някакво оправдание за тази брутална и кървава съдебно-политическа разправа с елита на България. Но е факт, че голяма част от избитите без съд и присъда представители на местния елит в страната – свещеници, учители, кметове, интелектуалци, по-заможни земеделски стопани, търговци, служители в полицията или армията, са осъдени постфактум от „народния съд“, за да се узаконят убийствата им и отнемането на имуществата им. Такова чудо – да осъдиш убит човек без той да може да се защити – го има само при комунистическото правосъдие.

Процеси за търсене на съдебна отговорност на военнопредстъпници след края на Втората световна война не са изключение в европейските страни, членуващи в Оста. □ Такива се провеждат и в Германия, Япония, СССР, Франция, Белгия, Чехия, Полша, Югославия и др. Как се справят там с „неблагонадеждните политически противници“?

– Да се търси отговорност от вдъхновители и извършители на военни престъпления и да се разправяш с политическите си противници чрез „народен съд“ са две коренно различни неща. Какво се е случило с нацистките военнопредстъпници след края на Втората световна война? Пред военния трибунал в Нюрнберг са изправени общо 24 обвиняеми, сред които някои от живите функционери на нацистка Германия. Съдът заседава 11 месеца и от осъжда на смърт 12 от подсъдимите, 7 са осъдени на различни срокове затвор и 4-ма оправдани (1 обвиняем се самоубива преди началото на съдебния процес). В България създаването на „народния съд“ е в нарушение на Търновската конституция като извънреден съд, а обвинителите и съдебните състави са назначени от комунистите. Цялата му дейност се направлява с указания на съветския по това време гражданин Георги Димитров от Москва. „Народният съд“ се провежда в условия на съветска окупация на България и присъдите му са издадени в рамките на 6 месеца.

При подготовката на процесите близо 30 000 са арестуваните, като над 10 000 от тях са подсъдими. Създадени са 13 върховни съдебни състава и 125 обикновени състава в страната. „Народният съд“ издава общо 9550 присъди в 135 съдебни процеса. На смърт са осъдени общо 2730 души, а 305 получават доживотен затвор. Около 200 души от осъдените на смърт са избити още преди провеждането на съдебните процеси. Конфискувани са над 200 предприятия, както и огромен брой недвижими имоти и вещи. Изселени са 4325 семейства на близки на осъдени, като броят на членовете им възлиза на близо 12 000 души.

Човек ще вземе да мисли, че не нацистка Германия е центърът на голяма част от извършените престъпления по време на Втората световна война, а България. По кръвожадност и реваншизъм БКП може да се сравнява само с болшевиките и дори в някои аспекти да ги задмине.

Върховният съд на 26.VIII.1996 г. отменя присъдите на Народния съд, а Деня на почит към жертвите на комунистическия режим е утвърден едва през 2011 г. Защо толкова трудно е да признаем, че тези хора са жертви, след като и съдът се е произнесъл.

– Този факт се забравя или пропуска, а в мотивите на Върховния съд ясно е посочено, че присъдите на „народния съд“ не са законосъобразни. Ще припомня, че България е последната страна от бившия съветски лагер, в която едва от тази учебна година учениците в 10 клас ще изучават в самостоятелен раздел по история периода 1944-1989 г. с нови знания и термини. Подчертавам, въпреки огромната съпротива срещу

Не уважаваме паметта на жертвите на комунистическия режим, платили за свободата ни

Написано от Емилия Антова, вестник „Трета възраст“
Петък, 31 Януари 2020 08:32

стремежа на представители на историческата общност и гражданското общество да се смени старата учебна програма и въпреки опитите през 2019 г. в някои от новите учебници по „История и цивилизации“ да се изопачат, фалшифицират или премълчат някои факти от комунистическия режим.

Вие питате защо чак през 2011 г. Министерският съвет обяви 1 февруари (в този ден през 1945 г. се произнасят присъдите на Първи и втори съдебни състави) за Ден за почит и признателност към жертвите на комунистическия режим, включително и на „народния съд“. Защото сме такава нация, такова общество – това е най-краткият отговор. Не сме свикнали да уважаваме паметта на онези, които са платили за свободата и демокрацията днес с живота си, други с лагери и затвори, а техните семейства с десетилетия тормоз, лишения и забрани. Днес наследниците на БКП се опитват да ни втълпяват, че „демокрацията ни е отнела много“, но в същото време именно благодарение на същата тази демокрация всичко при тях е западно, а децата им учат или живеят на запад. Имаме къса памет за миналото си и наследниците на комунистическия режим много разчитат на това.

През 1991 г. с документ БСП поема политическата отговорност за решенията на предшественичката си БКП и се извинява на репресираните и пострадалите от действията ѝ. На 14.II.2018 г. членът Изпълнителното бюро БСП и заместник-председател на Народното събрание Валери Жаблянов в декларация определи "Народния съд необходимо и неизбежно правосъдие". Има ли според вас ясна оценка в БСП за този период?

– Е, как ще има?! В началото на прехода искаха да се докарат, че с едно преименуване са станали демократични, но примерът с Жаблянов е показателен, че от тези хора нито чистосърдечно извинение, нито преосмисляне на миналото може да се очаква. Целият преход го показва и лицемерното отношение на наследниците на БКП е към всички престъпленията на тоталитарния им режим, не само към „народния им съд“.

Привържениците на „Народния съд“ твърдят, че той е справедливо възмездие за особено жестокия начин, по който са убити много партизани – чрез отрязване на глави (като случаите на Желязко Кърлов – Йозо, Стойчо Аврамов–Миневски и Иван Пашинов от отряд „Христо Ботев“), убиване и излагане „за назидание“ в населени места (понякога и пред дворове на училища). Също така убийства на ятаци, допълнителни възнаграждения на онези отличили се в убийствата, убийства на

деца (случаят в село Ястребино), младежи. Отбелязват се справедливо издадени присъди като тази на Александър Белев, бившият комисар по еврейските въпроси, който работи активно за изпращането на българските евреи в лагерите на Третия райх. Каква според вас би била правилната реакция за тези деяния?

– Правилната реакция е извършителите на тези престъпления да бъдат съдени за извършените деяния от независим съд. Нима действащата към 1944-1945 г. съдебна система не би се справила с разглеждането на подобни случаи? Но не това е била целта на БКП и нейните съветски господари. Аз съм привърженик когато се говори за жертвите след 9 септември 1944 г. да се говори и за жертвите в периода 1923-1944 г., когато България е обект на разпалване на гражданска война от Москва чрез Коминтерна, а в страната действат терористични групи и военна организация на компартията. Ако само убитите без съд и присъда и безследно изчезналите след 9 септември 1944 г. са между 18 000 и 30 000 (различните историци посочват различни цифри) самата БКП е преброила жертвите за периода 1923-1944 г. Според проучване, извършено от избраното през 1945 г. Народно събрание, жертвите са 5632 души – убити, екзекутирани, починали в затворите или вследствие на престоя им там. Между 1941-1944 г. 357 души (не само участници в комунистическото движение) са осъдени на смърт и екзекутирани. Тази статистика още по-добре разкрива мащабите на комунистическите репресии.

„Нима за престъпленията на едни трябва да се отплаща с престъпленията на други?!“ Така коментира цикъла от репресии и отмъщения бившият председател на XXIV Народно събрание Стойчо Мошанов. Какво ще отговорите на този въпрос?

– Малцина са онези, които през 1944-1945 г. са знаели или са разбирали логиката на комунистическия „революционен терор“. Никой не е очаквал такава кървава вакханалия.

От няколко години група общественици заговориха за национално единение – може ли да се преодолеят обществените разломи и как да стане това?

– Кои са тези общественици? Да не говорите за едни хора, които са с принадлежност към Държавна сигурност и зад които определени политици в лявото пространство винаги намират удобно прикритие, като се наложи да се правят на независими

Не уважаваме паметта на жертвите на комунистическия режим, платили за свободата ни

Написано от Емилия Антова, вестник „Трета възраст“
Петък, 31 Януари 2020 08:32

кандидати? Ще цитирам Станка Георгиева, дъщеря на осъден горянин от Втора сливенска чета, която наскоро снимахме с БНТ за документалната поредица „Отворени досиета“, посветена на жертвите на комунизма. Г-жа Георгиева казва така: „Ние сме готови да дадем прошка, ама никой не ни я иска“. Не може да има помирение без да има катарзис и без да има покаяние.